

О.Довженко «Україна в огні»

Це трагічний портрет нашого смертельно зраненого і все ж безсмертного народу.

* Портфоліо письменника

При народженні: Олександр Петрович
Довженко

Дата народження: 29 серпня (10 вересня) 1894

Місце народження: хутір В'юнище (Сосниця)

Дата смерті: 25 листопада 1956 (62 роки)

Місце смерті: Передєлкіно (Підмосков'я)

Національність: українець

Мова творів: українська, російська

Рід діяльності: письменник, режисер,
кінодраматург, художник, актор, поет, драматург,
публіцист

Жанр: кіноповість, оповідання, п'єса

Найкращі твори: «Зачарована Десна», «Україна в
огні»

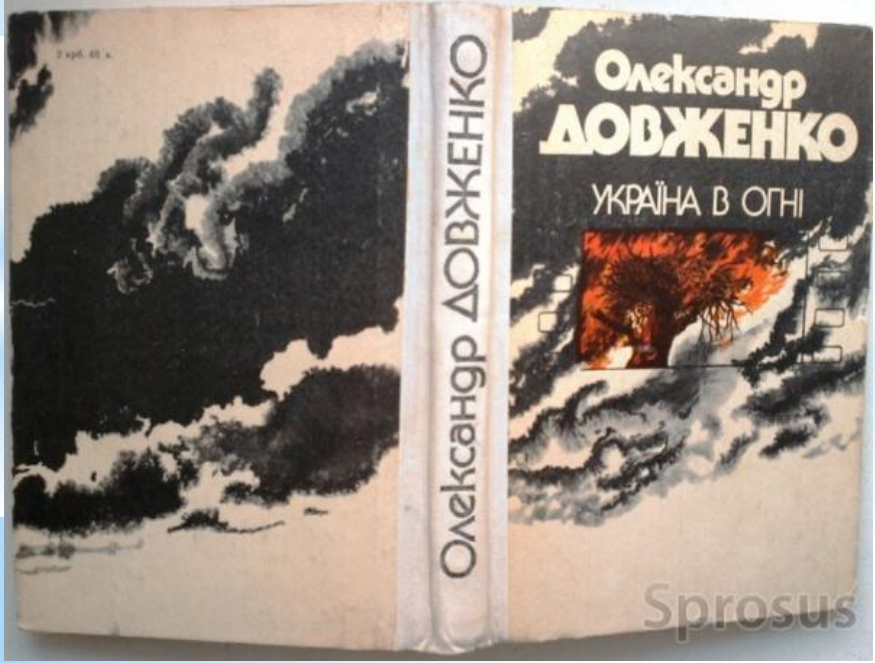
**Слов'янство
поки що дало
світові в
кінематографі
одного великого
митця,
мислителя й
поета -
Олександра
Довженка.*

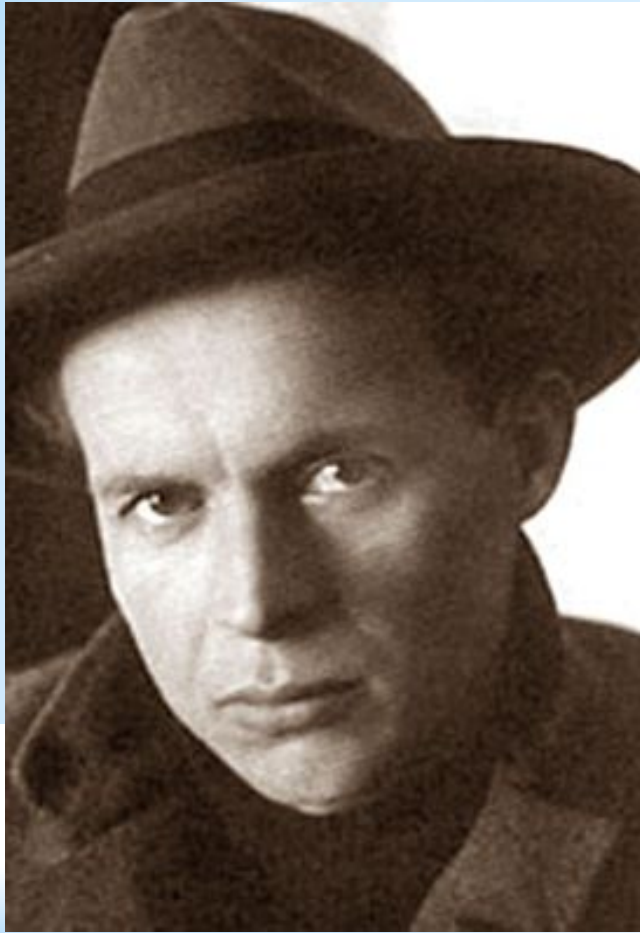
Ч. Чаплін

** Написав я «Україну в огні» з болем у серці і палким стражданням за Україну, що перебувала в німецьких лапах, з болючим жалем і страхом за її долю.*

О.Довженко

**Сьогодні роковини моєї смерті. Тридцять першого січня 1944 року мене було привезено в Кремль. Там мене було порубано на шмаття і окривавлені частини моєї душі було розкидано на ганьбу і поталу на всіх зборищах. Усе, що було злого, недоброго, мстивого, все топтало й поганило мене. Я тримався рік і впав. Моє серце не витримало тягара неправди й зла. Я народився і жив для добра і любові. Мене вбила ненависть великих якраз у момент їхньої малості.*

О.Довженко «Щоденник»

Моя повість «Україна в огні» не вподобалася Сталіну, і він її заборонив для друку й постанови... Прикрита і замкнена моя правда про народ і його лихо. Значить, нікому, отже, вона не потрібна і ніщо не потрібно, крім панегірика...

Блюстителі партійних чеснот, чистоплюї й перевиконавці завдань бояться, щоб не збаламутив я народ своїми критичними висловлюваннями...

О.Довженко

**Із творів про перший період війни, написаних у часи Великої Вітчизняної, я, не вагаючись, на перше місце поставив би кіноповість Олександра Довженка «Україна в огні» – через шевченківську перейнятність автора всенародною трагедією. За широтою охоплення матеріалу, глибиною і правдивістю зображення, за справді-таки шекспірівськими колізіями цей твір у нашій літературі тих часів не має собі рівного.*

О. Підсуха

Тема твору:

*** зображення жахливого початку війни з фашистськими загарбниками й відступу радянських військ.**

Ідея твору:

незламність сили і непохитність духу нашого народу, здатність до визвольної боротьби і впевненість у перемозі над ворогом (за словами самого автора).

Рік написання: 1942-1943

Літературний рід: епос

Жанр: кіноповість

Кіноповість (грецьк. кінео – рухаю) – твір кіномистецтва, сюжет якого порівняно складний, базується на цілій низці подій і в якому досягається епічна широта охоплення зображуваної дійсності.

Разом з тим у другій половині ХХ ст. набуло поширення інше значення цього терміна: наголос переноситься із слова "кіно" на слово "повість". Так, **кіноповістю** називають сценарій, зумисним чином перероблений для читання (при переробці вилучаються специфічні кінематографічні терміни, розширюються діалогічні сцени, вводяться ліричні відступи, граматичний теперішній час змінюється минулим тощо).

* Головні герої:

Родина Запорожців: Лаврін, Тетяна, їхні діти, п'ятеро синів - Роман, Іван, Савка, Григорій, Трохим і дочка Олеся, подруга Олесі Христя Хутірна, Василь Кравчина; зрадник Заброда, німецький полковник Еріх фон Крауз і його син Людвіг.

*Композиція:

50 окремих епізодів-картин.

Кіноповість починається піснею: «Ой піду я до роду гуляти».

* Сюжет:

Вся родина Запорожців святкує п'ятдесят п'яту річницю Тетяни Запорожець. Починається війна, Тополівку захоплюють фашисти. У Тополівці обирають старосту. Усю молодь, зокрема Олесю і Христю, відправляють до Німеччини. Перебування Олесі в Німеччині. Лаврін вбиває Людвіга. Фашисти спалюють Тополівку. Німецькі війська відступають. Олеся повертається з Німеччини, зустрічається з Христею, а потім з Василем на рідній землі. Олеся проводить свій рід на війну.

* Сюжетні лінії:

- *лінія захисту Батьківщини (доля роду Запорожців та інших учасників бойових дій);*
- *лірична лінія Олесі і Василя;*
- *лінія Христі Хутірної;*
- *вчинки ворогів і поведінка Лиманчука.*

Специфіка сюжету й композиції

О.Довженко писав, що в повісті «Україна в огні» видно «сліди битви сценариста з письменником».

***Довженко-письменник** прагнув висловитися повніше й яскравіше, що призвело до використання в кіноповісті численних вставних оповідань, епізодів, спогадів, аналітичних роздумів і ліричних відступів.*

***Довженко-сценарист** змальовує воєнні баталії, окремі епізоди з життя героїв та їхні вчинки, доволіно розширюючи рамки сюжету в часі й просторі...*

***Проблематика:**

- *проблема національної самосв* людини й народу;
- *показ трагедійності тогочасних подій;*
- *життя простої людини на війні і в тилу;*
- *проблема цінності загальнолюдських ідеалів;*
- *жінка на війні (Олеся Запорожець, Христя Хуторна, Мотря Левчиха).*

Особливості кіноповісті "Україна в огні":

- *Елементи драми - діалоги*
- *Народна пісня*
- *Обрамлення твору: повість починається заспівом*
- *Багато епітетів, порівнянь, метафор*

Ліричні відступи:

Про дезертирів:

«У грізну велику годину життя свого народу не вистачило у них ні розуму, ні великості душі. Під тиском найтяжчих обставин не одійшли вони на схід зі своїм великим товариством, що йому потім судилася здивувати світ своїми подвигами. Звикл до типової безвідповідальності, позбавлені знання урочистої заборони і розуміння ходу історії, мляві їх натури не піднялися до висот розуміння ходу історії. І ніхто не став їм у пригоді з славних прадідів історії. Великих воїнів, бо не вчили їх історії»

Про причини денаціоналізації українців:

«Людвігу, ти мусиш знати, у цього народу є нічим і ніколи не прикрита ахіллесова п'ята. Ці люди абсолютно позбавлені вміння прощати один одному незгоди навіть в ім'я інтересів загальних, високих. У них немає державного інстинкту... Ти знаєш, вони не вивчають історії. Дивовижно. Вони вже двадцять п'ять літ живуть негативними лозунгами відкидання Бога, власності, сім'ї, дружби! У них від слова нація остався тільки прикметник. У них немає вічних істин. Тому серед них так багато зрадників... От де ключик від скриньки, де схована їхня загибель...», – повчає німецький комендант свого сина.

Про партійну номенклатуру:

«Вони були раді, що від'їжджають з небезпечного міста на схід, що машина справна. Душі у людей були малесенькі, кишенькові, портативні, зовсім не пристосовані до великого горя. Вони виростили в атмосфері легкого успіху й радощів. Суворая, мужня доба необхідності давно здавалася їм закінченою, перейденою, і вони плавали вже кілька літ в царстві свободи, мов рибки в тихій неглибокій річечці, де було завжди видно і дно, і небо, і лататтячко, й омутець».

Про плинність часу:

*«О час! Великий, мудрий художник!
Ти несеш на своїй палітрі не тільки
сивизну нашу, чи задерті кирпичи, чи
корокозорість нашу, чи випадкові
часом ознаки наших героїств, а
щось незмірно більше, глибше і
велике, що складає в блакиті
майбутнього блискучої краси
трагедійний портрет безсмертного
нашого народу».*

Про рядових бійців:

« Все віддали. Все до останньої нитки. Поквиталися з життям, з війною, з ворогами на всю силу. Не мудрували, не ховались по резервах і тилах, не обростали родичами на простих своїх артилерійських постах. Не видушували з малих своїх талантів великої користі, нехтували талантом, не любили виставляти на показ ні в цілому вигляді, ні в пораненому, ні в яких доблестях, мало дорожили своїм – непоштиві, насмішкуваті й недбалі Овчаренко Гнат, Теліга Захарко, Іван Гавриш, Степан Муравин, Паляничка Трохим, Косарик Самійло, Неборак Мусій, Джума Галієв. Не було в них ненависті до інших народів, ні заздрості. Не бували вони ні по Америках, ні по Парижах, ні по Лондонах. Не бачили вони союзників своїх в обличчя. Тільки злобліві лики жорстоких заклятих ворогів бачили вони за життя в атак».

Про вимушене зрадництво:

«Я знаю, що мені не вийти звідси живою. Щось мені тут ось, - вона поклала руку на серце, - каже, що прийшла моя смерть, що зробила я щось заборонене, зле і незаконне, що нема в мене ні оптимізму, ні національної гордості, ні честі, ні гідності. Так скажіть мені хоч перед смертю, чому ж оптимізму в мене нема? А де ж воно, людяність? Рід же наш чесний».

Засудження політики Сталіна:

«Прощайте, товаришу. Не думали ми з вами, що так вийде. Та сталося: не малою, великою кров'ю, на своїй території, -тихо промовив він до портрета.- Що буде з народом нашим? Виживе він чи згине, що й сліду не стане ніякого? Розженуть його по каторгах та по лісах, байраках та гнилих болотах, як вовків сіромах, та натруять одне на одного, так що й живі завидуватимуть мертвим. Горе нам... Народ безсмертний, ви казали, товаришу мій. Ой важке наше безсмертя!»

Віра у відродження України:

«Погані ми були історики? Прощати не вміли один одному? Національна гордість не виблискувала в наших книгах класової боротьби? Почекай, засяє, та так засяє на весь добрий людський світ, що осліпнуть від заздрощів навіки всі твої фашистські нащадки. Це я кажу тобі, чуєш? Запорожець Лаврін».

План-опора уроку

Проблемне питання: Чому за твір «Україна в огні» Олександра Довженка зняли з усіх посад, які він обіймав в Україні, і назавжди відірвали від рідної України?

1. З'ясувати тему, ідею, жанр твору.

2. Які проблеми порушує О. Довженко в кіноповісті «Україна в огні»?

3. Яке місце відводить О. П. Довженко у кіноповісті Лаврінові Запорожцю та Григорію Заброді? Дати оцінку їхнім діям та вчинкам.

4. Які почуття у вас викликає Олеся Запорожець та Христина Хутірна?

5. Чому серед українців були зрадники?

6. Як порушується у творі проблема національної самовідданості людини та народу?

7. Хто представляє ворогів у кіноповісті?

Літературний диктант:

«Кому з героїв кіноповісті належать слова?»

1. Спасибі вам, діточки, що побачила вас укупі хоч раз за стільки літ. Все ніколи та ніколи, широкий світ настав. Пошли ж вам, Боже, щасливу долю та сили в руки, щоб возвеличили трудами нашу землю українську...

2. Не пущу. Я царя захищав, не тікав. А ви свою владу одстояти не можете.

3. Цю землю можна їсти...

4. Смерть слов'янству, смерть більшовизму, демократичній розпусті, смерть єврейству! Тут на Україні є місце для кожного, хто хоче. Сорок п'ять гектарів на душу! От що значить іти вперед, коли тебе веде Гітлер!

5. Я прийшов сказати вам про одну свою помилку. Я ж дочку свою не вніс до списку. Простіть. Пишіть дочку. Сила прикладу - велике діло.

6. Вони були один одного важкими іржавими уламками своєї важкої історії і стогнали обидва від ударів.

7. - По якому закону судити тебе?

- Я хотів би, аби мене судили по закону народного лиха.

8. Погані ми були історики? Прощати не вміли один одному? Національна гордість не виблискувала в наших книгах класової боротьби? Почекай, засяє, та так засяє на весь добрий людський світ, що осліпнуть від заздрощів навіки всі твої фашистські нащадки.

9. Пам'ятайте, на яких би фронтах ми не бились, ми б'ємось за Україну! Ось вона димить перед нами в пожарах, наша мучениця рідна земля!

10. Яка ти красива! Дивись - сива! Ти стала ще кращою. Тобі , видно, гірко жилося.

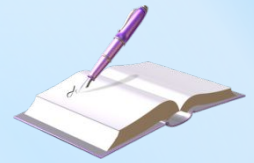

11. За Україну, за чесний український народ. За єдиний народ, що не знайшов собі в століттях Європи людського життя на своїй землі, за народ розторганий, роздертий.

12. Був вечір. І була ніч. А рано-вранці Олеся знов проводжала на війну весь свій рід, аби ніколи не подумали лихі люди, що не був він щедрим на кров і вогонь, послані йому ганебною історією Європи.

***Тестові завдання:**

1. «Слов'янство поки що дало світові в кінематографі одного великого митця, мислителя і поета - Олександра Довженка», - сказав:

- А) О. Пудовкін; Б) Карло Лідзані; В) Чарлі Чаплін
- Г) С. Ейзенштейн; Д) С. Параджанов.

2. На міжнародному кінофестивалі у Брюсселі (1958р.) серед кращих 12 фільмів «усіх часів і народів» був названий фільм Довженка:

- А) «Звенигора»; Б) «Україна в огні»; В) «Земля»
- Г) «Поєма про море»; Д) «Ягідка кохання».

3. *«Сьогодні роковини моєї смерті. 31 січня 1943р. мене було привезено в Кремль. Там мене було порубано на шмаття і окровавлені частини моєї душі було розкидано на поталу й ганьбу на всіх зборищах...» - писав у «Щоденнику» О. Довженко про кіноповість:*

А) «Україна в огні»;Б)«Повість полум'яних літ»;В) «Зачарована Десна»;Г)«Звенигора»;Д) «Мічурін».

4. *Скільки дітей було у Лавріна Запорожця?*

А) чотири;Б) п'ять; В)шість;Г)сім.

5. *Композиційним епіцентром кіноповісті О. Довженка «Україна в огні» є*

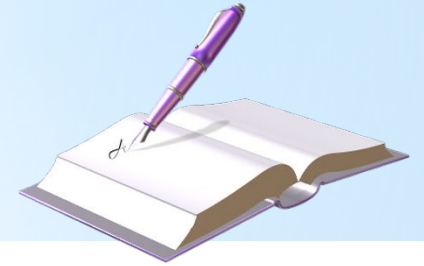
А) відступ радянських військ на схід; Б)українське село Тополівка;В)винищення Ернстом фон Краузом невинних людей; Г)доля Христі Хутірної.

6. Ахіллесовою п'ятою українського народу німець Ернст фон Краузе у кіноповісті «Україна в огні» вважає:

А) надзвичайну співучість; Б) сентиментальність і сльозливість; В) невміння хазяйнувати на власній землі; Г) невміння прощати один одному незгоди; Д) звичка в усьому покладатися на випадок.

7. Ернст фон Краузе пропонував синові скоштувати:

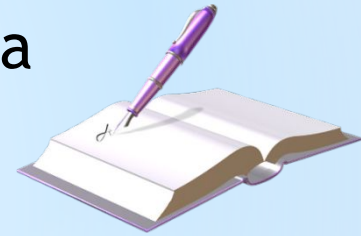
А) українську паляницю; Б) українську землю; В) український борщ; Г) українське сало; Д) українське молоко.

8. Христю Хутірну за те, що вона вийшла заміж за німецького офіцера:

А) осміяли всім селом; Б) викликали на судилище; В) вигнали з села; Г) посадили в тюрму; Д) не випустили з Німеччини.

9. Про кого сказано: «Цей темний неук не раз ошарашував навіть свого старого вовка-батька одчайдушного своєю рішучістю і брутальною винахідливістю ...»:

А) Людвіга фон Крауза; Б) Івана Гаркавого; В) Павла Хуторного; Г) Ернста фон Крауза.

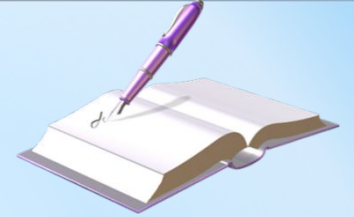
Три варіанти відповіді:

10. До представників зовнішньої еміграції не належить:

А) О. Довженко; Б) О. Олесь; В) В. Винниченко; Г) І. Багряний; Д) Микола Куліш; Е) Остап Вишня.

11. Кіноповість «Україна в огні» була піддана нищівній критиці з боку радянського керівництва за:

А) спотворене зображення переможного ходу війни; Б) правдиве зображення трагедії українського народу; В) реалістичне зображення найскладнішого періоду війни; Г) жанрову недосконалість твору; Д) виправдання фашизму; Е) яскраво виражені національні риси головних героїв.

12. О. Довженко наділяє українців у кіноповісті «Україна в огні» такими визначними рисами

А)терплячістю;Б)песимізмом; В)мужністю; Г) байдужістю; Д)синдромом рабства;Е)зрадливістю.

